

Rapor

Türkiye’de Halk Sağlığı Uzmanları İçin İnsangücü Planlaması (2013-2023)

Bülent Kılıç^{a,*}, Ceyda Şahan^{b,*}, Hande Bahadır^{c,*}

^a Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir

^b Arş. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir

^c Arş. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir

* HASUDER Sağlık Politikaları ve İstihdam Çalışma Grubu

Geliş tarihi: 29.01.2014, Kabul tarihi: 06.02.2015

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı Türkiye’de 2013-2023 yılları için halk sağlığı uzmanları insangücü planlaması yapmaktır. **Yöntem:** Halk sağlığı uzmanları insangücü planlaması nüfus ve kurum gereksinimleri üzerinden yapılmıştır. Bu hesaplamalarda kullanılan veriler HASUDER, ÖSYM, Sağlık Bakanlığı, YÖK ve Halk Sağlığı Anabilim Dallarından elde edilmiştir. **Bulgular:** Türkiye’de 2013 yılı itibarıyla 520 halk sağlığı uzmanı vardır ve bu uzmanların %51’i Sağlık Bakanlığı’nda, %47’si üniversitelerin akademik kadrolarında çalışmaktadır. Türkiye’nin 2013 yılı için halk sağlığı uzmanı gereksinimi 2014 kişidir. Bu gereksinim 2023 yılı için 2365 kişi olarak hesaplanmıştır. Bu durumda Türkiye’de 2013 yılında her 37.537 kişiye bir halk sağlığı uzmanı düşmesi gerekirken, her 145.000 kişiye bir halk sağlığı uzmanı düşmektedir. Türkiye’de olması gereken sayının dörtte biri oranda halk sağlığı uzmanı vardır. Yapılan hesaplamalara göre 2018 yılında da Türkiye’de halk sağlığı uzmanı açığı devam edecektir. Ancak TUS halk sağlığı kontenjanları 2014 yılından itibaren yıllık 200 dolayında gerçekleşirse, 2023 yılında Türkiye’nin halk sağlığı uzmanı açığı en azından Sağlık Bakanlığı kurumlarında büyük ölçüde tamamlanmış olacaktır. **Sonuç:** Diğer bakanlıklar, belediyeler, uluslararası kuruluşlar vb ek gereksinimler de dikkate alındığında halk sağlığı istihdamında sadece uzmanların değil yüksek lisans ve doktora eğitimi alan halk sağlığı uzmanlarının da bir an önce dikkate alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halk Sağlığı Uzmanı, insangücü planlaması

Sorumlu Yazar: Bülent Kılıç, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Balçova, İzmir, 35340.Tel: +90(232)4124001, E-mail: bulent.kilic@deu.edu.tr

Turk J Public Health 2015;13(1)

Manpower Planning for Public Health Specialists in Turkey (2013-2023)

Abstract

Objective: We aim to make a manpower planning for public health specialists between the years 2013-2023 in Turkey. **Methods:** Manpower planning of public health specialists is calculated on the basis of population and institutional necessities. Data is supplied from the databases of HASUDER, ÖSYM, Turkish MoH, YÖK and the Departments of Public Health's. **Results:** There are 520 public health specialists and 286 public health specialization students in Turkey in 2013. Specialization training is supplied at the 57 departments of public health. Nearly half of the public health specialists' work for Ministry of Health (51%), while 47% of public health specialists works for universities. Totally 2014 specialists are required for Turkey in 2013. This number will be increased to 2365 in 2023. In this situation there is one specialist per 145.000 people in Turkey in 2013, while it had to be one specialist for per 37.537 people. According to our findings there will be a serious lack of public health specialists in 2018. However if public health specialization students quota is increased to 200 per year, public health specialist requirement will be almost completed in the institutions of Ministry of Health in 2023. **Conclusions:** However, if additional public health specialist requirements of other ministries, international organizations and municipalities are considered not only specialists, public health graduates in MPH and PhD should also definitely be used for manpower planning.

Key Words: Public Health Specialist, health manpower planning

Giriş

Halk Sağlığı (HS) uzmanları, toplumun sağlık sorunlarını ve gereksinimlerini bilen, bu sorunların nedenlerini bilimsel yöntemler kullanarak saptayabilen, HS politikaları geliştirerek çözümler üretebilen, HS programlarının kontrol ve değerlendirmelerini yaparak bu programların yürütülmesinde ve sağlık hizmet sunumunda yöneticilik yapan tıp doktorlarıdır.¹ Avrupa Halk Sağlığı Okulları Birliği'nin (ASPHER) de belirttiği gibi toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesi için çalışan HS uzmanlarının sağlık hizmetlerinin yönetiminde yaygın bir biçimde istihdam edilmesi gerekir.² Türkiye'de de HS uzmanlarıyla ilgili planlamaların bu gerçekler ışığı altında yapılması zorunlu hale gelmiştir.

HS insangücü planlaması, stratejik bir yaklaşım içerisinde toplumun sağlıkla ilgili gereksinimleri ve başvuruları göz önüne alınarak, sağlık kurumlarının amaçları, hedefleri ve olanakları çerçevesinde, HS çalışanlarının yeterli nicelik, yüksek nitelik, düzgün bir dağılım, doğru bir zamanlama ve tam olarak istihdamı amacıyla yapılan planlamadır.³ Sağlık insangücü planlamasının öncelikle hizmet verilen nüfus ve çalışılacak kurumları dikkate alması ve planlamayı yapan kurumların ayrıca uygun bir dağılım, zamanlama ve tam istihdam koşullarını da sağlaması gerekir. Bu çalışmanın amacı Türkiye'de 2013 yılı itibarıyla HS uzmanlarının sayısını ve dağılımını saptamak ve 2023 yılına kadar yetiştirilmesi gereken HS uzmanı sayısını hesaplamaktır.

Gereç ve Yöntem

Bu kısa rapor temel olarak yazarların HASUDER Sağlık Politikaları ve İstihdam çalışma grubu adına hazırlanmış olduğu "Halk Sağlığı Uzmanları için İnsangücü Planlaması" başlıklı geniş raporun bir bölümünden revize edilerek hazırlanmıştır.⁴Bu çalışmada HS uzmanları için insangücü planlaması nüfus ve kurumların kadro gereksinimleri üzerinden yapılmıştır. Bu hesaplamalarda kullanılan veriler HASUDER tarafından hazırlanan HS uzmanları envanterleri, Sağlık Bakanlığı (SB) kadro standartları, YÖK tarafından hazırlanan sağlık insangücü raporu, ve ÖSYM tarafından yayınlanan Tıpta Uzmanlık Öğrencileri kontenjanlarından elde edilmiştir. Ayrıca tüm halk sağlığı anabilim dallarından e-posta yoluyla toplanan öğretim üyesi ve tıpta uzmanlık öğrencisi sayıları kullanılmıştır. Bu ankete 57 halk sağlığı anabilim dalından 48'i (%84) yanıt vermiştir. Bu çalışma 2013 yılsonunda tamamlanmıştır.

Bulgular

1. Varolan Durum

Türkiye'de var olan HS uzmanı sayısı konusunda çelişkili rakamlar vardır. HASUDER tarafından 2014 yılında yayınlanan rapora göre HS uzmanı sayısı 2013 yılı için 520 kişidir.⁴ YÖK tarafından 2014 yılında yayınlanan rapora göre ise bu sayı 429'dur.⁵ Bu raporda daha doğru olduğu düşünülen HASUDER verileri kullanılmıştır. Bu verilere göre HS uzmanlarının %51'i SB kadrolarında, %47'si üniversitelerde çalışmaktadır. SB içinde en fazla HS uzmanı istihdam edilen yerler TSM'ler (112 uzman, %22) ve HS müdürlükleridir (107 uzman, %21). SB Merkez teşkilatında görev yapan HS uzmanı sayısı ise sadece 20'dir (%4).

Türkiye'de 2013 yılı Haziran ayı itibarıyla 175 üniversite vardır.⁶ Bu üniversitelerin 86'sında tıp fakültesi ve 57'sinde en az bir öğretim üyesi bulunan HS anabilim dalı vardır. Bu anabilim dallarından toplanan verilere göre 2013 yılında toplam 114 profesör, 70 doçent,

43yardımcıdoçent, 12 öğretim görevlisi ve 3 uzman çalışmaktadır. Anabilim dallarının yaklaşık üçte birinde profesör ve doçent, yarısında yardımcı doçent, %90'ın da ise öğretim görevlisi yoktur. HS anabilim dallarındaki araştırma görevlilerinin sayıları giriş yıllarına göre incelendiğinde en az sayının 29 kişiyle 2010 ve öncesi girişli tıpta uzmanlık öğrencilerine ait olduğu görülmektedir.⁷ Bu nedenle 2014 yılı içinde ancak 25-30 civarında HS uzmanı mezun olacağı tahmin edilmektedir. 2015 yılı içinde bu sayı iki katına çıkacak (56 uzman), 2016 ve 2017 yıllarında ise yılda 100 dolayında HS uzmanı mezun olacaktır. Son yıllarda artan kontenjanlardan sonra 2018 yılından itibaren yılda 200 dolayında uzmanın mezun olması beklenmektedir.⁴ 2012 ve 2013 yılları araştırma görevlisi sayısında büyük bir artışın yaşandığı yıllardır. Anabilim dalı başına düşen araştırma görevlisi sayısı sadece asistanı olan anabilim dalları dikkate alındığında Ağustos 2013 itibarıyla ortalama 7'dir. Bu tarihten 6 ay önce Mart ayında yapılan bir çalışmada anabilim dalı başına ortalama 5.8 araştırma görevlisi düştüğü saptanmıştır.⁷

2000-2004 yılları arasında HS uzmanlık eğitimi hakkını kazananların yaklaşık %60'ı eğitime hiç başvuramaz veya yarıda bırakırken, Eser'in çalışmasına göre 2011-2012 yıllarında HS uzmanlık eğitimi yarıda bırakma oranı %35'e kadar gerilemiştir.^{8,9} YÖK verilerine göre de 2010 yılında HS uzmanlığında %57 olan yarıda bırakma oranının, 2013'te %35'e gerilediği görülmektedir.⁵ Ayrıca ÖSYM verilerine göre deson yıllarda TUS kontenjanlarının diğer uzmanlık alanlarında azalmasına karşın HS için açılan kontenjanlardaki 2011, 2012 ve 2013 yılı artışlarıiki katından fazla oluşuyla (sırasıyla %112, %151 ve %128) dikkati çekicidir.⁵ Özellikle 2011-2013 yılları arasında SB adına üniversitelerde açılan kontenjanlarda da büyük bir artış vardır (sırasıyla 59, 45, 51 kadro).^{4,5,10-14}

HS anabilim dallarının TUS kontenjanlarının artırılmasından sonra yaşayacakları en önemli sıkıntı eğitim kalitesinin korunmasında olacaktır. Özellikle asistan sayısının 10 ve daha fazla olduğu anabilim dallarında gerek fiziksel

gerekse eğitsel ortam açısından çeşitli sıkıntılar yaşanması doğaldır. Ancak 2011 yılında yapılan bir çalışmaya göre anabilim dallarının %62'si mezuniyet sonrası eğitimlerinin niteliğini iyi veya çok iyi, %32'si de orta düzeyde bulmaktadır.¹⁵ Bu veri gelecek için umut vericidir.

2. Halk Sağlığı Uzmanı Gereksinimlerinin Hesaplanması

2.1. Nüfusa göre hesaplama

Sağlık insangücü planlamasında en sık kullanılan hesaplama yöntemlerinden birisi nüfus/insangücü oranıdır. Bu noktada en sık kullanılan ölçüt ise nüfus başına düşen hekim sayısıdır. HS uzmanlarının belli bir nüfusa yönelik hizmet sunumunda çalışacakları başlıca alanlar HS Müdürlükleri, TSM'ler ve Belediyelerdir. Bu bölgelerin nüfusları SB tarafından 2012 yılında yeniden kategorize edilmiştir.¹⁶ Nüfusa göre yapılan hesaplamada HS Müdürlüklerinin hizmet verdiği bölgelerde 717, TSM'lerin hizmet verdiği bölgelerde 277 ve belediyelerin hizmet verdiği bölgelerde 136 olmak üzere nüfusa göre istihdam edilmesi gereken HS uzmanı sayısı 1130'dur. Aşağıda bu nüfus dilimlerine göre hesaplanan HS uzmanı sayıları bulunmaktadır.

2.1.a. Halk Sağlığı Müdürlüklerinin hizmet verdiği nüfusa göre: Türkiye'de 81 il nüfus büyüklüğüne göre SB tarafından sınıflandırılmıştır.¹⁶ Tablo 1'de HS Müdürlüklerinin nüfuslarına göre çalışması gereken HS uzmanı sayısı verilmiştir.

2.1.b. TSM nüfusuna göre: Türkiye'de TSM'lerde nüfus büyüklüğüne göre SB tarafından sınıflandırılmıştır.¹⁶ Buna göre nüfusu 275.000'in üzerinde olan TSM'lerde 2HS uzmanı, nüfusu 100.000 ile 275.000 arasında olan TSM'lerde ise 1 HS uzmanı olacak şekilde planlama yapılmıştır. Nüfusu 100.000'den az olan TSM'lere SB tarafından HS uzmanı verilmemiştir. Buna göre yapılan hesaplama ile TSM nüfuslarına göre çalışması gereken HSuzmanı sayısı 277'dir.

2.1.c. Belediyelerin hizmet verdiği nüfusa göre halk sağlığı uzmanı sayısı: Bu hesaplamada da SB'nın yaptığı nüfus

büyüklüğüne göre sınıflandırma kullanılmıştır. Buna göre nüfusu 10 milyon ve üzeri olan İstanbul Belediyesinde en az 5 HS uzmanı, nüfusu 4.5 milyon üzeri olan Ankara Belediyesinde en az 4 HS uzmanı, nüfusu 1.5-4.5 milyon arasında olan 10 belediyede en az 3'er HS uzmanı, nüfusu 0.5-1.5 milyon arasında olan 28 belediyede en az 2'ser HS uzmanı ve nüfusu 500.000 altında olan belediyelerde en az 1 HS uzmanı olacak şekilde planlama yapılmıştır. Yapılan hesaplama göre belediyelerin nüfuslarına göre bu kurumlarda 136 HS uzmanı çalışması gerekmektedir.

2.2. Kurum kadrolarına göre çalışması gereken ek uzman sayısı

Sağlık insangücü planlamasında nüfus dışında ek olarak kurumların iş yükü gereksinimleri ve kadro dağılımları da dikkate alınmalıdır. Bu noktada öncelikle üniversitelerin akademik kadroları, SB merkez teşkilat kadroları ve yeniden yapılanan İl Sağlık Müdürlükleri ile Kamu Hastane Birlikleri kadroları dikkate alınmıştır. Kurumlara göre yapılan hesaplamada üniversitelerde 462, SB merkez teşkilatında 242, İl Sağlık Müdürlüklerinde 85 ve Kamu Hastane Birliklerinde 85 olmak üzere çalışması gereken ek HS uzmanı sayısı toplam 884'dür.

2.2.a. Sağlık Bakanlığı Merkez Teşkilatının Halk Sağlığı Uzmanı gereksinimi: Sağlık Bakanlığı 2012 yılında yeniden yapılandıktan sonra merkezde yeni kurum ve genel müdürlükler oluşturulmuştur. HS uzmanları açısından bu kurumlardan en önemlisi Türkiye Halk Sağlığı Kurumudur. Bir başkan, 5 başkan yardımcısı ve 33 alt birimi ile bu kurumda her birimde en az 3 HS uzmanı olması gerektiği düşüncesinden en az 105 HS uzmanına gereksinim olduğu hesaplanmıştır. Diğer kurum ve genel müdürlüklerde ise sadece HS ile ilgili birimler (gene en az 3 uzman) ve en az bir başkan veya genel müdür yardımcısının HS uzmanı olması üzerinden hesaplama yapılmıştır. Tablo 2'de yapılan hesaplama göre SB Merkez Teşkilatının toplam HS uzmanı gereksinimi en az 242'dir

Tablo 1. Halk Sağlığı Müdürlüklerinin nüfuslarına göre çalışması gereken Halk Sağlığı Uzmanı sayısı

Halk Sağlığı Müdürlüğü Nüfusu	Müdür Kadrosu	Müdür Yard. Kadrosu	Halk Sağlığı Birimi Sayısı	Toplam Halk Sağlığı Kadrosu	İl Sayısı	Toplam HS Uzmanı Gereksinimi*
10 milyon ve üzeri	1	7	21	29	1	29
4.5-10 milyon	1	7	15	23	1	23
3.5-4.5 milyon	1	4	13	18	1	18
2.5-3.5 milyon	1	3	13	17	1	17
1.5-2.5 milyon	1	2	12	15	8	120
800 bin -1.5 milyon	1	2	7	10	12	120
500 – 800 bin	1	2	6	9	16	144
250 – 500 bin	1	1	4	6	25	150
250 bin altı	1	1	4	6	16	96
TOPLAM	81 İl HS Müdürü	134 İl HS Md. Yrd.	502 İl HS Birimi	133	81 İl	717HS Uzmanı

*Toplam HS uzmanı sayısı o kategorideki il sayısı ile HS kadrosunun çarpılmasıyla hesaplanmıştır

2.2.b. *Üniversitelerin akademik kadro gereksinimleri:* Türkiye'de 2013 yılsonu itibarıyla 80 tıp fakültesi bulunmaktadır.⁵ YÖK ve SB bu sayıyı 100'e çıkarmayı hedeflediklerini ve her ilde en az bir tıp fakültesi açacaklarını açıklamışlardır. 80 tıp fakültesinin 13'ünde HS anabilim dalı kurulmamış, 10 tanesinde ise anabilim dalı var ancak hiç öğretim üyesi yoktur. Anabilim dallarında nitelikli bir uzmanlık eğitimi verilebilmesi için bulunması gereken eğitici kadro ise en az 5 kişi olmalıdır (prof, doç, yard. doç, ögr. gör ve uzman). 80 fakültede en az 5 öğretim üyesi bulunacak şekilde yapılan hesaplama göre 2013 yılı itibarıyla 222 akademisyene daha gereksinim vardır. Üniversitelerde halen çalışan 240 akademisyen de dikkate alındığında toplam akademisyen gereksinimi 462'dir. Bu sayıya önümüzdeki 10 yılda yeni açılması planlanan 20 fakülte de eklendiğinde 100 kadar daha ek akademisyene gereksinim olacaktır.

2.2.c. *İl Sağlık Müdürlüklerinin Halk Sağlığı Uzmanı gereksinimi:* Her il Sağlık Müdürlüğünde en az 1 uzman, 4 büyük ilde ise en az 2 uzman olmak üzere il sağlık müdürlüklerinde en az 85 HS uzmanı çalışması gerektiği hesaplanmıştır.

2.2.d. *Kamu Hastane Birliklerinin Halk Sağlığı Uzmanı gereksinimi:* HS uzmanları hastanelerde çalışan güvenliği, enfeksiyon kontrol komitesi, gıda kontrol komisyonu, atık komisyonu, temizlik ve hijyen komisyonu, hasta hakları birimi işlevlerinin yürütülmesi, sigara merkezlerinde organizasyon sorumluluğu, hasta ve hasta yakınlarının eğitimi, "sağlığın geliştirilmesi" işlevlerinin yürütülmesi, etik kurulların çalıştırılması, hastaneye ait bilimsel ve epidemiyolojik çalışmaların yapılması gibi görevler alabilir.¹⁷ Her Kamu Hastane Birliğinde en az 1 uzman, 4 büyük ilde en az 2 uzman olmak üzere illerdeki Kamu Hastane Birliklerinde en az 85 HS uzmanı istihdam edilmelidir.

Tablo 2. SB Merkez Teşkilatında çalışması gereken Halk Sağlığı Uzmanı sayısı*

Kurum	Başkan ve/veya Başkan Yard	HS ile ilgili birim sayısı	Birimde çalışması gereken HS uz. sayısı (birim x3)	HS ile ilgili başkan ve/veya yard. sayısı	Toplam HS uzmanı Gerek-sinimi
T. Halk Sağlığı Kurumu	6	33	99	6	105
T. İlaç ve Tıbbi Cihaz K.	6	3	9	1	10
T. Kamu Hastaneleri K.	6	1	3	1	4
Hudut ve Sahiller GM	8	5	15	3	18
Sağlık Hizmetleri GM	18	2	6	3	9
Sağlık Araştırmaları GM	6	11	33	3	36
Sağlık Bilgi Sistem. GM	4	2	6	1	7
Sağlık Yatırımları GM	6	1	3	1	4
Strateji Geliştirme Bşk.	6	2	6	1	7
Acil Sağ. Hizmetleri GM	7	9	27	3	30
Dış İlişkiler ve AB GM	7	1	3	2	5
Yönetim Hizmetleri GM	9	2	6	1	7
TOPLAM	89	72	216	26	242

* Tablodaki kadroların dağılım kaynağı SB kurumlarının web sayfalarıdır. Halk sağlığı ile ilgili birimler ise yazarlar tarafından belirlenmiştir.

Tartışma

Nüfusa göre yapılan hesaplamada 1130, kurumlara göre yapılan hesaplamalarda ise buna ek olarak 884 HS uzmanı daha gerektiği, dolayısıyla Türkiye'nin 2013 yılı gereksiniminin toplam 2014 HS uzmanı olduğu hesaplanmıştır. Türkiye'nin 2013 yılı nüfusu 75.6 milyon olduğu için bu hesaplama göre her 37.537 kişiye bir HS uzmanı düşeceği hesaplanmış olmaktadır. Bu durumda Türkiye'de her 100.000 nüfus için yaklaşık 3 HS uzmanına gereksinim olacağı ön görülmektedir. Ancak halen her 145.000 kişiye bir HS uzmanı düşmektedir. Türkiye'de HS uzmanlarının 2013 yılı için toplam sayısı 520 olduğu için HS uzmanı eksikliği 1494 kişidir. Tablo 3'te de görüldüğü üzere 2018 yılında halen ciddi bir HS uzmanı eksikliği olacağı ancak 2018-2023 yılları arasında yıllık 200 civarında HS uzmanı mezun edilmesi koşuluyla 2023 yılında HS uzmanı gereksiniminin SB için

(merkez teşkilat, il HS müdürlükleri ve büyük TSM'ler) büyük oranda tamamlanmış olacağı hesaplanmıştır.

Yıllık nüfus artış hızı dikkate alındığında 2023 yılında Türkiye nüfusunun yaklaşık 8.5 milyon daha artacağı ve yaklaşık 84 milyon olacağı tahmin edilmektedir.¹⁸ Bu durumda her 37.537 nüfus için bir uzman üzerinden ek 227 HS uzmanına daha gereksinim olacaktır. Açılması planlanan yeni 20 tıp fakültesi için beşer öğretim üyesinden 100 uzman ve %1'lik emekli ve vefat gereksiniminden¹⁹ ötürü 24 uzman daha eklendiğinde 2023 yılı için toplam gereksinim 2365 HS uzmanıdır. TUS kontenjanları yıllık 200 dolayında gerçekleşmeye devam ederse 2023 yılında beklenen HS uzman sayısı 2000 dolayında olacaktır. Bu durumda 10 yıl sonra bile Türkiye'de en az 400 dolayında HS uzmanı eksikliği olacaktır.

Tablo 3. Halk Sağlığı Uzmanlarının 2013, 2018 ve 2023 yıllarında beklenen sayıları

Kurum	2013 yılı gereksinim	2013 yılı varolan HS uz.	2018 yılı HS uz. tahmin	2023 yılı HS uz. tahmin
Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Merkez	105	16	35	105
İl Halk Sağlığı Müdürlükleri	717	48	200	700
Toplum Sağlığı Merkezleri	277	112	200	300
Sağlık Bakanlığı Merkez	137	4	25	137
İl Sağlık Müdürlükleri	85	59	70	85
Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumu	85	23	50	85
Sağlık Bakanlığı Diğer Birimler	10	10	10	10
Üniversiteler	462	240	400	562
Belediyeler	136	8	10	16
TOPLAM	2014	520	1000	2000

Bu nedenle önümüzdeki on yıl için HS uzmanı eksiğinin HS yüksek lisans ve doktora eğitimi almış olan kişilerle kapatılması düşünülmelidir. Ayrıca HS uzmanlarının çalışma alanlarının genişliği (iş sağlığı, okul sağlığı, yaşlı sağlığı vb) ve çalışabilecekleri kurumların sayısının çokluğu (hastaneler, belediyeler, diğer bakanlıklar, uluslar arası kuruluşlar vb) dikkate alındığında Türkiye’de önümüzdeki 20 yıl içinde HS uzmanı açığının süreceğini söylemek yanlış olmaz. Nitekim ASPHER’in AB için yaptığı hesaba göre AB içinde her yıl daha iyi bir HS hizmeti için ek 22.000 HS profesyoneline daha gereksinim vardır. ASPHER nitelikten taviz vermeden HS eğitim kapasitesinin var olanın 3 katına çıkması gerektiğini önermektedir.²⁰

Sonuç ve Öneriler

HS uzmanı açığının kapatılabilmesi için HS uzmanlık eğitiminin niteliğinden taviz verilmeden TUS kontenjanlarının yıllık 200 dolayında tutulması gerekmektedir.

Tıpta uzmanlık eğitimi niteliğinin artırılmasında HASUDER tarafından yaşama geçirilmek üzere olan eğitim komisyonlarının büyük önemi vardır. Çünkü bu komisyonlar anabilim dallarının eğitim koşullarını ve kapasitelerini belirlemede önemli rol oynayacaklardır. Bu sayede uzmanlık eğitiminde niteliğin korunması da sağlanmış olacaktır. Ayrıca önümüzdeki on yıllık dönemde HS alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi alanların da istihdam politikasında dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle HS müdürlüklerinde epidemiyoloji ve sağlık yönetimi konusunda yüksek lisans veya doktora sahibi sağlık personelinin kullanımı ABD’de standart bir uygulamadır.²¹ Son olarak HS insangücü politikalarında yeterli istihdam politikaları da mutlaka oluşturulmalıdır. Önümüzdeki 10 yılın planlaması yapılırken SB, HS uzmanlarına tam istihdam garantisi vermeye devam etmelidir.

Kısıtlılıklar

Bu çalışmanın en önemli kısıtlılığı SB ve üniversite dışında çalışmakta olan (özel sektör, uluslararası kuruluşlar, belediyeler vb) HS uzmanlarına ait verilerin eksik olmasıdır. HS uzmanı gereksinimi belirlenirken oluşan diğer bir kısıtlılık ise toplumsal açıdan önemi büyük olan İş Sağlığı Hizmetleri ve Okul Sağlığı Hizmetleri gibi bazı özgün hizmetler için bir planlama yapılmamış olmasıdır. Ayrıca kurumsal temelde planlama yapılırken yazarlar tarafından şimdilik erken bulunduğu gerekçesiyle diğer Bakanlıklar, özel sektör, ilçe sağlık müdürlükleri, küçük nüfuslu TSM'ler ve Uluslararası Kuruluşların HS uzmanı gereksinimi de bu aşamada dikkate alınmamıştır. Son olarak bu çalışmada üniversitelerde çalışan akademisyenlerin tamamı HS uzmanı gibi değerlendirilmiştir. Yapılan hesaplamalarda akademik kadrolar için ayrı bir yöntem kullanıldığı için bu pratik uygulama bir hata olarak ele alınmamalıdır.

Teşekkür

TSM nüfuslarına göre halk sağlığı uzmanı sayısı hesaplamasında gerekli olan ilçe nüfuslarını ve TÜİK verilerini bizlerle paylaşan Doç.Dr. A. Öner Kurt'a ve "Halk Sağlığı Araştırma Görevlisi Son Durum Çalışması"nın yayımlanmamış verilerini bizlerle paylaşan Doç. Dr. İbrahim Koruk'a ve Prof. Dr. Erhan Eser'e çok teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. HASUDER. Halk Sağlığı/Toplum Hekimliği Uzmanı Meslek Tanımı, Bilgi ve Beceriler Listesi, Ankara, 2002.
2. ASPHER. European Core Competences for MPH Education (ECCMPHE), Birt C, Foldspang A. (ed), Publication No:6, 2011.
3. Kılıç B. Türkiye için sağlık insangücü planlaması ve istihdam politikaları, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni 2007, 6(6):501-514.
4. Kılıç B, Şahan C, Bahadır H. Türkiye'de halk sağlığı uzmanları için insangücü planlaması [online]. HASUDER Sağlık Politikaları ve İstihdam Çalışma Grubu. (Online Erişim). Erişim adresi: http://halksagligiokulu.org/anasayfa/components/com_booklibrary/ebooks/HALK%20SAGLIGI%20UZMANI%20INSAN%20GUCU%20PLANLAMA_2014.pdf Erişim tarihi: 27/05/2014
5. YÖK. Türkiye'de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsangücü Durum Raporu. YÖK Yayın No: 2014/1, Şubat 2014.
6. YÖK (2013) Tüm Üniversiteler. (Online Erişim). Erişim adresi: <http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz;jsessionid=56CBB5C610235051A97BF7EA04780D91> Erişim tarihi: 27/05/2014
7. Eser E, Koruk İ. Halk Sağlığı Araştırma Görevlisi Son Durum Çalışması Raporu. (yayımlanmamış çalışma raporu), 2013.
8. Aker S, Dündar C, Pekşen Y. Halk Sağlığı Uzmanlık Öğrencileri Nereye Koşuyor? Toplum ve Hekim 2005;20(3):235-238.
9. Eser E, Hatipoğlu S. Tıpta Uzmanlık Sınavında Türkiye'de Halk Sağlığının Son Beş Yıldaki Durumu. Turk J PublicHealth 2012;10(1):53.
10. SYM. Tıpta Uzmanlık Tüzüğüne Göre İhtisas Yapanların Öğretim Alanlarına Göre Sayıları, 2009 [online]. (Online Erişim). Erişim adresi: <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-49840/h/23tiptauzmanlikyapanogretimalanunv.pdf> Erişim tarihi: 28/11/2013
11. ÖSYM. Tıpta Uzmanlık Tüzüğüne Göre İhtisas Yapanların Öğretim Alanlarına Göre Sayıları, 2010 [online].(Online Erişim). Erişim adresi: <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-56140/h/23tiptauzmanlikyapanogretimalanunv.pdf> Erişim tarihi: 28/11/2013
12. SYM. Tıpta Uzmanlık Tüzüğüne Göre İhtisas Yapanların Öğretim Alanlarına Göre Sayıları, 2011 [online]. (Online Erişim). Erişim adresi: <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-58225/h/26tiptauzmanlikyapanogretimalan.pdf> Erişim tarihi: 28/11/2013
13. ÖSYM. Tıpta Uzmanlık Tüzüğüne Göre İhtisas Yapanların Öğretim Alanlarına Göre Sayıları, 2012 [online]. (Online Erişim). Erişim adresi:

- <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-60413/h/26tiptauzmanlikyapanogretimalan.pdf> Erişim tarihi: 28/11/2013
14. ÖSYM. Tıpta Uzmanlık Tüzüğüne Göre İhtisas Yapanların Öğretim Alanlarına Göre Sayıları, 2013 [online]. (Online Erişim). Erişim adresi: <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-69602/h/26tiptauzmanlikyapanogretimalan.pdf> Erişim tarihi: 28/11/2013
 15. İnandı T, Kurt AÖ, Ergör G. Ülkemizde Halk Sağlığı Akademik İnsan Gücü ve İş Yükü Mevcut Durum Raporu:2011. HASGÜN, 2011;1(9):30-36.
 16. Sağlık Bakanlığı. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Taşra Teşkilatı Hizmet Birimlerinin Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları ile Kadro Standartları Hakkında Yönergede Değişiklik Yapılması Hakkında Yönerge. Sayı:13425, Tarih:08/10/2012.
 17. Acımış N. İkinci Basamakta Halk Sağlığı Uzmanı Olmak. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi 2012;7(25):66-67.
 18. Sağlık Bakanlığı. Sağlıkta İnsan Kaynakları 2023 Vizyonu, Refik Saydam HM yayın no:851, Ankara, 2011.
 19. Uçar E. Altı yıl sonra doktor fazlalığını mı konuşacağız? Medimagazin, 23 Eylül 2013;s:17.
 20. ASPHER. Addressing Needs in The Public Health Workforce in Europe. Bjegovic, Czabanowska, Flahault, Otok, Shortell, Wisbaum, Laaser. (ed) ASPHER, European Observatory Health Systems, Health Evidence Networks, 2012.
 21. Boulton M, Hadler J, Beck AJ, et al. Assessment of Epidemiology Capacity in State Health Departments, 2004-2009. Public Health Rep 2011;126(1):84-93